

TOKAT İLİ ARTOVA İLÇESİNDE ARICILIK FAALİYETİNİN EKONOMİK ANALİZİ

Metin AKAY

GOÜ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Dr.

Kemal ESENGÜN

GOÜ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Doç.Dr.

Galip BAYKAL

Artova İlçe Tarım Müdürlüğü Ziraat Mühendisi

ÖZET

Bu çalışmada anket yoluyla toplanan veriler kullanılarak arıcılık faaliyetinde bulunan işletmelerin genel özellikleri, ekonomik özellikleri ve sorunları incelenmiştir.

İşletmelerde eğitim seviyesinin ilkökul düzeyinde olduğu pazarlamanın günün koşullarına göre organize olmadan yapıldığı, işletmelerde bilgi noksanlığının bulunduğu saptanmıştır.

THE ECONOMIC ANALYSIS OF THE APICULTURE IN ARTOVA DISTRICT OF TOKAT PROVINCE

ABSTRACT

In this study, general and economic characteristics and problems of apiculture units have been investigated by using the data that has been derived by means of personal interviews.

It has been determined that, the education level is on the primary school, marketing is not well organized and there is lack of cooperation and knowledge in the units.

1.GİRİŞ

1.1.Konunun Önemi

Türkiye, değişik iklim ve bitki örtüsüne sahip olduğundan arıcılığa elverişli bir konumdadır ve üreticilerin de köklü bir arıcılık geleneği vardır (İnci, 1991).

Arıcılığın fazla bir yatırıma gereksinim duyulmadan az sermaye ile yapılabilmesi, düşük maliyetli olması, fazla bir işgücü gerektirmemesi ve toprağa bağlı olmaksızın yapılabilmesi, küçük işletmelerin gelirlerini ve yaşam standartlarını yükseltici bir üretim dalı olması, arıcılığa hem sosyo-ekonomik yönden önem kazandırmakta, hem de gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal kalkınma programları içerisinde önemli bir yer almasını sağlamaktadır (Çelik, 1993).

Gelişmiş ülkelerin arı ürünlerine ilgisinin giderek artmasının Türkiye için bir fırsat olduğu, arı ürünlerinde çeşitliliği başarmış ve verimliliği yüksek ülkelerin dünya arı ürünleri ticaretinden önemli pay aldıkları belirtilmektedir (Fıratlı ve ark.,1995).

Arılar çalışmaları sırasında, bal, balmumu, arı sütü gibi ürünler oluştururlar. Bu maddeler insanlar için de çok değerli olduğundan bunların günlük yaşantıda ve ticaretle önemli bir yeri vardır. Balın insan beslenmesinde, özellikle çeşitli hastalıklara karşı ilaç gibi kullanılması nedeniyle gittikçe artan bir değeri vardır. Bu konuda pek çok araştırma yapılmış ve insan sağlığına balın katkısı ortaya konmuştur. Arı sütü ise çok daha etkili ve değerli bir madde olup, sağlık yönünden mucize sayılacak özellikleri vardır. Balmumu, petek yapmada ve endüstride geniş bir kullanım alanına sahiptir ve çok değerli bir maddedir (Sönmez, 1988).

Türkiye, nüfusu hızla artan bir ülke olarak gelir dağılımında, sağlıklı ve dengeli beslenmede ve istihdamda güçlükler yaşamaktadır. Arıcılığın önemli bir gelir sağlama aracı olduğu ve ayrıca arıcılıkla ilgili teknik ve ekonomik konularda yöresel araştırmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2.Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı Tokat İli Artova bölgesi dahilinde arıcılık faaliyetinin genel yapısını, ekonomik boyutlarını ve sorunlarını ortaya koymaktır.

Bu genel amaç yanında, araştırma bölgesinde daha önce konuyla ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle, mevcut veri noksanlığını ortadan kaldırmak amaçlanmıştır.

Çalışma kapsam olarak beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde giriş başlığı altında konunun önemi, çalışmanın amacı ve kapsamı, materyal ve yöntem açıklanmıştır. Takip eden aşamada araştırma bölgesi ile ilgili genel bilgiler sunulmuştur. Üçüncü bölümde Türkiye’de arıcılığın genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde üretim, tüketim, ihracat, ithalat, pazarlama, kredilendirme ve yasal düzenlemeler üzerinde kısaca durulmuştur. Dördüncü bölümde araştırma bulguları yer almaktadır. Bu bölümde incelenen işletmelerde işletme yöneticisinin eğitim durumu, arıcılık faaliyetinin genel yapısı ve arıcılık işletmelerinin genel özellikleri, pazarlama durumu, kooperatife ortak olanların genel görüşleri ve sorunları, arıcılık faaliyetinin ekonomik özellikleri ve sorunları incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde özet ve sonuç kısmı verilerek önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

1.3.Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın ana materyalini araştırma bölgesinde yapılan anket çalışması ile ulaşılan veriler oluşturmaktadır.

Ayrıca, araştırmanın yorumu ve yazımı aşamasında konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan ve istatistiki verilerden yararlanılmıştır.

Yöntem olarak önce araştırma yöresinde arıcılık faaliyetinin yapıldığı toplam köy sayısı belirlenmiştir. Arıcılık yapılan toplam köy sayısı 12 adet olarak saptanmıştır. Söz konusu köylerde arıcılık faaliyetiyle uğraşan tüm işletmelerle anket yapmanın gerek zaman ve gerekse maddi imkanların sınırlı olması nedeniyle mümkün olmadığı anlaşılmış ve toplam köy sayısının yaklaşık olarak % 40'ını oluşturan 5 köy basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu belirlemede örneğe çıkan köylerin araştırma

bölgesini temsil etmesine dikkat edilmiştir. Örneğe çıkan köyler ziyaret edilmiş, araştırmanın amacı açıklanmış ve arıcılık faaliyetinde bulunan ve aynı zamanda araştırmanın popülasyonunu oluşturan 83 işletmeye ait kovan sayıları belirlenmiştir. Bu saptamadan sonra kovan sayısı ile getiri arasında doğrudan bir ilişki olduğu düşüncesinden hareketle kovan sayısı dikkate alınarak örnek hacmi, uygun istatistiki formül kullanılarak saptanmıştır. Örnek hacminin belirlenmesinde % 95 güvenilirlik ve % 10 hata sınırları içinde çalışılmış olup:

$$n = \frac{S^2 t^2 N}{(n-1) E^2 + (S^2 t^2)} \quad (\text{Wilfrid, 1970})$$

formülü kullanılmıştır. Eşitlikte S^2 , ana kitle varyansını; t , t dağılım değerini; N , anakitledeki toplam işletme sayısını; E , anakitleye ait hata terimini ifade etmektedir. Ana kitle sayısı 83; toplam kovan sayısı 455; ana kitle ortalaması 5,481928; standart sapma 1,674482; varyans 2,80389 ve değişim katsayısı 30,5455 olup örnek hacmini oluşturan 25 işletme basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Anket aşamasında sadece arıcılık faaliyetine yer verilmiş ve işletmecilerden araştırmanın kapsamı dahilinde direkt mülakat yoluyla sosyo-ekonomik veriler alınmıştır. Anket uygulaması üreticilerin mahallinde, bizzat araştırmacılar tarafından Eylül-Ekim 1995 aylarında gerçekleştirilmiştir.

Anket aşamasında alet-makina varlığının kıymet takdirinde, yeni satın alınanlar veya özel olarak yaptırılanlar için maliyet bedeli, eski olanlar için alım satım değerleri ortalaması esas alınmıştır. Arı varlığı kıymet takdirinde, işletme dışından alınanlarda maliyet bedeli, işletmede bulunanlarda emsal bedeli esas alınmıştır. Malzeme ve mühimmat varlığı kıymet takdirinde, dışarıdan satın alınanlar için maliyet bedeli, ailede ve işletmede kullanılmak üzere ayrılan ürünlerle, satılacak olan ürünlerde çiftlik avlusu fiyatı esas alınmıştır. Para mevcudu, alacaklar ve borçların belirlenmesinde işletmecinin ifadesi esas alınmıştır.

İncelenen işletmelerde doldurulan anket formları gerekli şekilde kontrol edilmiş ve bilgisayar ortamında verilerin dökümü yapılarak analize hazır hale getirilmiştir.

Analiz aşamasında arıcılık faaliyetinin genel yapısı ve özellikleri, işletme yöneticilerinin eğitim durumu, işletmelerde pazarlama kanalları ve arıcılık faaliyetinin ekonomik özellikleri incelenmiştir.

Ekonomik analizde önce arıcılık faaliyetinin işletme başına brüt üretim değeri ve elde edilen brüt üretim değerinin kullanılış şekli hesaplanmıştır. Brüt üretim değerinin hesabında ürün cinsleri itibarı ile üretim miktarları ve cari fiyatları çarpılmış ve bulunan değere ilgili üretim dalında yıl içerisinde meydana gelen envanter kıymet artışı eklenmiştir. Ayrıca evde tüketilenler, satılanlar ve stok olmak üzere brüt üretim değerinin kullanılış şekli verilmiştir. Ayrıca kovan başına brüt üretim değeri hesabı yapılmıştır.

Arıcılık faaliyetine yapılan ortalama değişken masrafların belirlenmesinde, dışarıdan temin edilen hammadde ve yardımcı maddelerde maliyet bedeli, işletmeden temin edilenlerde çiftlik avlusu emsal bedeli esas alınmıştır. Yabancı işçilik ücretinin belirlenmesinde üreticinin ifadesi esas alınmıştır. Bakım masrafları ve arılarda envanter kıymet eksilişleri değişken masrafların hesabında gözönüne alınmıştır. Ayrıca, kovan başına değişken masraf hesabı yapılmıştır.

Takip eden aşamada saptanan ortalama brüt üretim değerinden ortalama değişken masraflar çıkarılarak işletme başına arıcılık faaliyeti brüt marjına ulaşılmıştır. Ayrıca saptanan kovan başına brüt üretim değerinden kovan başına değişken masraflar çıkarılarak kovan başına brüt marj değerine ulaşılmıştır.

Bu arada kovan başına ortalama bal verimi hesabı yapılmış ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde elde edilen bulgular kısaca özetlenerek toplu bir sonuca gidilmiştir.

2.ARAŞTIRMA BÖLGESİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Artova İlçesi Tokat İline 38 km. uzaklıkta olup ilin güney batısında yer almaktadır. İlçenin rakımı 1169 m. ilçe merkezinin nüfusu 1990 yılı sayımına göre 4 429 olup toplam nüfus 17 688'dir. İlçeye bağlı 27 köy ve 1 kasaba bulunmaktadır (Anonim, 1995).

Artova İlçesinde sulama amaçlı 4 adet gölet mevcuttur. İlçenin toplam arazisi 42 588 hektar olup 13 339 hektarı tarla arazisi, 6 953 hektarı kullanılmayan tarım dışı arazi, 14 520 hektarı ormanlık arazi, 7 106 hektarı çayır-mera arazisi, 90 hektarı bağ-bahçe arazisi, 117 hektarı kavak ve söğütlük arazisi, 54 hektarı sebze arazisi, 331 hektarı nadas, 78 hektarı ise tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan araziden oluşmaktadır. Artova'da toplam 17 100 adet büyükbaş hayvan, 21 300 adet küçükbaş hayvan mevcuttur (Anonim, 1996 a).

Araştırma yöresinin bitki örtüsü arıcılık için uygun olup rakımın Tokat İli Kazova Bölgesine göre 500 - 600 m. yüksek olması sebebi ile çiçeklenme geç başlamakta fakat daha uzun bir periyotta olmaktadır. Bitkilerin çiçeklenme periyotunun uzunluğu da teknik arıcılık için uygun bir bölge olmasını sağlamaktadır. Tokat İli 8. Bölgede olup 1996 yılı itibarıyla 39 571 adet arı kovanına sahiptir. Bunun % 2,45 i olan 970 adetinin Artova'da olduğu belirtilmektedir. Artova'da toplam 2 400 adet tarım işletmesi olup bunun % 8,33'ü olan 200 işletme arıcılık faaliyetiyle de uğraşmaktadır (Anonim, 1996 b).

3. TÜRKİYE'DE ARICILIĞIN GENEL BİR DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'de eski tip kovan sayısı 1985 yılında 645 142 adet iken 1995 yılında 214 000 adete düşerek % 66,83 oranında azalmıştır. Yeni tip (fenni) kovan sayısı ise 1985 yılında 1 940 161 adet iken 1995 yılında 3 701 000 adete çıkarak %90,75 oranında yükselmiştir. Türkiye'nin bal üretimi 1985 yılında 35 840 ton iken 1995 yılında 68 620 tona çıkarak %91,46 oranında artmıştır. Balmumu üretimi ise 1985 yılında 2 196 ton iken 1995 yılında 3 735 tona çıkarak %70,08 oranında artmıştır (Anonim, 1995). Türkiye'nin tabii bal ihracatı yıllar itibarıyla yaklaşık aynı miktarda gerçekleşmekle birlikte 1985 yılında toplam üretimin % 6,07'sini ve 1995 yılında ise toplam üretimin % 3,06'sını oluşturmuştur (Anonim 1995). Türkiye'nin dünya bal ticaretindeki payı % 1,2 ve Avrupa Birliği pazarındaki payı % 0,71 oranındadır (Fıratlı ve ark., 1995). Türkiye 'nin bal ithalatı incelendiğinde, 1985 yılında sadece 3 ton olan ithalat 1993 yılında 604 ton ve 1995 yılında 457 ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 1983-95). Türkiye'de bal tüketimi daha çok nüfusun fazla olduğu Marmara, Ege, Orta Anadolu ve Akdeniz bölgelerinin

büyük şehirlerinde olmaktadır. Bal üretiminin ihracattan kalan kısmının hemen tamamı yurt içinde tüketilmekte ve ciddi bir stok sorunu yaşanmamaktadır (Fıratlı ve ark., 1995).

Arıcılıkta, gelişen teknoloji, işletmelerin girdi masraflarını arttırmıştır. Bugün arıcılıkta üretimi etkileyen en önemli sorun girdi ile ilgili olan sorunlardır. Temel girdilerin kalitesi, fiyatı ve zamanında temin edilememesi üretimin istenilen seviyede olmamasında en önemli etkidir (Çadırcı, 1996). Türkiye’de arıcılığa girdi veren kuruluşlar Orman Bakanlığı OR-KÖY Genel Müdürlüğü, Türkiye Kalkınma Vakfı Entegre Arıcılık Projesi, Özel Arıcılık Kuruluşları, Arıcılık Kooperatifleri T.C. Ziraî Donatım Kurumu ve bazı imalathanelerdir (İnci, 1991). T.C. Ziraat Bankası tarafından açılan arıcılık kredileri, modern arıcılık işletmelerinin kurulması ve arıcılığın geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan işletme ve yatırım girdilerinin karşılanmasını amaçlamaktadır. Arıcılık konusunda açılan kredileri iki grupta toplamak mümkündür. Bunlar, orta ve uzun vadeli yatırım kredileri ile kısa vadeli işletme kredileridir. Orta ve uzun vadeli arıcılık kredileri genelde projenin nakit akımına göre hesaplanarak uygun görülen vade ve taksitlere bağlanmaktadır. Kısa vadeli krediler ise kurulu arıcılık işletmelerinin faaliyetlerini yürütebilmeleri için gerekli girdilerin temini amacı ile açılmaktadır (Çadırcı, 1996). Türkiye’de arıcılığın girdi değerleri dikkate alındığında, iç fiyatların arz talep dengesi doğrultusunda düşük olduğu, buna karşın polen ve arı sütü fiyatlarının yüksek olduğu ve aynı zamanda fiyatların oldukça değişken olmasına rağmen ürünlerin alıcı bulduğu belirtilmektedir (Gürakan, 1996).

Türkiye’de bal muhafaza tekniğine uyulmaması, balın hijyenik şartlarda ve ambalajlarda tüketiciye sunulmaması balın kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır. Ayrıca granülasyonu önlemek için aşırı ısıtma ve kaynatma yollarına başvurulması da sözkonusu olmaktadır. Gelişmiş ülkelerin aksine Türkiye’de tüketici, pazardaki süzme balın kalitesinden şüphelenmekte ve daha çok petekli balı tercih etmektedir.

Türkiye’de Atatürk Orman Çiftliği ve Türkiye Kalkınma Vakfı gibi kuruluşlar, Toros, Kozan, İmamoğlu gibi bazı kooperatifler ve özel firmalar süzme bal pazarlamaktadır. Arıcılar faaliyetlerini sürdürebilmeleri için kaliteye ve tüketici tercihlerine önem vermek zorundadırlar. Türkiye arıcılık yönünden dünyanın en verimli

bölgesi olduğu gibi yılın dört mevsiminde bal alınabilecek iklime sahiptir. Ancak arıcılık sisteminin düzensiz oluşu ve arıcıların bilgisiz oluşu nedeniyle diğer ülkelerle karşılaştırıldığında bal üretiminde son sıralarda yer almaktadır. Getirilebilecek yasal düzenlemelerle Türkiye arıcıları belli kooperatifler altında birleşerek daha bilinçli bir arıcılık faaliyeti sözkonusu olabilir ve üretimde miktar ve kalite bakımından yüksek artışlar sağlanabilir.

Mevcut yasal boşluk kısmen 9.3.1990 tarihinde yürürlüğe konan "Arıcılık Yönetmeliği" ile giderilmeye çalışılmaktadır. Fakat bu yönetmeliğin bugünkü arıcılığın sorunlarını çözmekten çok uzak olduğu söylenebilir. Türkiye'de arıcılar hemen hemen tamamen bireysel olarak faaliyet göstermekte ve bu nedenle özellikle girdi temini ile ürünlerini değerlendirmede bazı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Arıcıların birlikte hareket ederek çıkar birliği yapmalarını sağlayacak bir örgütleri veya yetiştirici birlikleri olmadığı gibi aslında üniversiteler ve TÜBİTAK ile Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Merkez Teşkilatı bünyesinde de arıcılıkla ilgili birimler yeterli olmayıp, konu her düzeyde sahipsiz ve kaderine terkedilmiş bir durumdadır. Türkiye'de bölgelerin kırsal kesiminin kalkındırılmasında önemli oranda katkıda bulunabilecek uygun ve önemli bir faaliyet kolu olabilecek arıcılığın bir toplumsal kalkınma aracı olarak devletçe her yönüyle desteklenmesi, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve bu amaçla da yasal ve örgütsel düzenlemelerin bir an evvel yapılması gerekmektedir.

4.ARAŞTIRMA BULGULARI

İncelenen işletmelerde arıcılık faaliyetiyle uğraşan işletme yöneticilerinin % 8'inin okur yazar olmayan, % 16'sının okur yazar, % 72'sinin ilkokul mezunu, % 4'ünün lise mezunu olduğu saptanmıştır.

İşletmelerin tamamı dağ köylerinde faaliyet göstermektedir.

İşletmelerin % 96'sı sabit, % 4'ü gezginci işletmelerdir.

İşletme başına ortalama 5,48 adet arı kovana bulunmaktadır.

İşletmecilerin ortalama yaşı 49.48, ortalama arıcılık tecrübesi 13.68 yıldır.

İncelenen işletmelerin yetiştirdiği arıların % 76'sının Kafkas ırkı, % 24'ünün Karadeniz ırkı olduğu belirlenmiştir.

İşletmelerin % 92'si oğullarını kendi işletmesinden sağlamaktadır.

İncelenen işletmelerde arıların sönüş nedenleri % 12 arı zararlıları, % 24 arı hastalıkları, % 60 değişik nedenler (hastalık, zararlı ve tarımsal ilaçlama) ve % 4 bunların dışında nedenlerdir.

İşletme yöneticilerinin ana arının % 96'sını kendi işletmelerinden, % 4'ünü dışarıdan temin ettiği, ana arıyı dışarıdan alanların temin yeri olarak bir başka işletmeyi seçtiği belirlenmiştir.

İşletmelerin % 88'inin kuluçkalıktan bal almadığı, % 12'sinin kuluçkalıktan bal aldığı anlaşılmıştır. Kuluçkalıktan bal alanların % 80'i 0,1 - 10 kg. arası, % 20'si ise 15 kg ve daha fazla miktarda kuluçkalıktan bal almaktadır.

İncelenen işletmelerde şuruplamanın ilkbahar ve sonbahar aylarında yoğun olarak yapıldığı ve yapay petek satın alındığı saptanmıştır.

İşletmelerin % 56 'sının yavru çürüklüğü hastalığı, % 40'ının kireç hastalığından % 20'sinin nösema hastalığından etkilendiği belirlenmiştir.

İncelenen işletmelerin hepsinin ilaçlı mücadele yaptığı ve araç-gereç sorunlarının olmadığı belirlenmiştir.

Arıcılık işletmeleri ürünlerini, % 20 oranında toptancı tüccarlara, % 40 oranında perakendecilere, % 28 oranında doğrudan tüketicilere ve % 12 oranında karışık olarak pazarlamaktadırlar.

Arıcılık faaliyetiyle uğraşanların % 36 'sı bir kooperatife ortak olup hepsi tarım kredi kooperatifine üyedir. Kooperatife ortak olanların hiçbiri kurucu ortakların içinde yer almamaktadır. Kooperatiflerin üst örgütleri var mı sorusuna ise % 22'si evet, % 78'i hayır yanıtını vermiştir. Kooperatif sözcüğünü, işletmecilerin % 22'si köy önderlerinden, % 11'i köy imamından, % 11'i radyo ve televizyondan, % 33'ü ziraatçılardan, % 11'i köy öğretmeninden ve % 12'si Ziraat Bankasından duymuştur. Kooperatife üye olanların hiç biri kooperatif ana sözleşmesini okumamıştır.

Kooperatife üye olanların % 78'i kooperatifin yararlı olduğuna inanmaktadır. Kooperatife üye olanların hiç birinin genel kurula katılmadığı saptanmıştır.

Kooperatifçilikle ilgili olarak, işletmecilerin % 32 hizmet yetersizliği, % 12 bürokrasi ve % 56 kredi yetersizliği konularında sorunlarının olduğu saptanmıştır.

İncelenen işletmelerin % 64'ü gazete okumamakta, % 36'sı buldukça okumaktadır.

İşletme başına ortalama araç - gereç varlığının değer olarak % 94.39'u kovan varlığıdır. Araç-gereç varlığının % 38.62'sini kuvvetli kovanlar, % 30.03'ünü orta kuvvette kovanlar, % 25.74'ünü zayıf kovanlar, % 2.08'ini maske, % 2.02'sini körük, % 0.70'ini eldiven, % 0.38'ini el demiri ve % 0.43'ünü fırça oluşturmaktadır.

Ortalama kasa mevcudu ve alacakların % 11.45'ini kasa mevcudu, % 88.55'ini alacaklar oluşturmaktadır.

Ortalama ambarda mevcut girdiler ve arı ürünlerinin miktar olarak % 5,39 'unun süzme bal, % 73.30 'unun petek bal, % 21.31'inin balmumu olduğu, değer olarak ise % 4.87'sinin süzme bal, % 70,96'sını petek bal, % 24,17'sinin balmumu olduğu belirlenmiştir.

Brüt üretim değeri işletme başına ortalama 64 808 000 TL ve kovan başına ortalama 11 826 000 TL olarak saptanmıştır.

Ortalama brüt üretim değerinin kullanılış şekli incelendiğinde % 68.62 'sinin satılan, % 22.96'sının evde tüketilen, % 8.42'sinin stokta bekletilen olduğu belirlenmiştir.

İncelenen işletmelerde işletme başına ortalama 24 kg. yapay petek, 544 kg. şeker, 3 kg. çeşitli ilaç kullanıldığı saptanmıştır.

Ortalama değişken masrafların 32 131 000 TL olarak saptandığı işletmelerde değişken masrafların % 18.85'ini yapay petek, % 60.20'sini şeker, % 5.64' ünü ilaç, % 15.31'ini diğer masraflar oluşturmaktadır. Kovan başına değişken masraf ise ortalama 5 863 321 TL olarak saptanmıştır:

Arıcılık faaliyeti brüt marjı araştırma sonucunda işletme başına 32 677 000 TL ve kovan başına ortalama 5 962 956 TL olarak bulunmuştur.

Araştırma Bölgesinde arıcılık faaliyetinde kovan başına verim 21,90 kilogram olup Türkiye ortalaması olan 17,52 kilogramın (Anonim, 1995) üzerindedir. Bu durum, araştırma bölgesinin arıcılık için uygun olduğunu açıklamaktadır.

İncelenen İşletmelerde arıcılık faaliyetinin genel anlamda sorunları sorulduğunda en çok bilgi yetersizliği yanıtı verilmiştir. Bu yanıtı sırayla resmi kurumların ilgisizliği, kredi yetersizliği, şeker fiyatının yüksek olması, balın fiyatının ucuz olması, arıcılıkla ilgili bir kooperatif olmaması, kovan sayısının yetersizliği ve arıcılığın öneminin kavranmaması yanıtları verilmiştir.

4.ÖZET VE SONUÇ

Özet olarak, yapılan çalışmada sosyo - ekonomik veriler toplanmış ve bu verilerin ışığında işletme yöneticilerinin eğitim durumları, işletmelerin genel özellikleri, pazarlama durumları, kooperatifçilik ve sorunları, arıcılık faaliyetinin ekonomik özellikleri ve sorunlarına ulaşılmaya çalışarak mevcut durum ortaya konmaya çalışılmıştır.

Mevcut durum göz önüne alındığında eğitim seviyesinin düşük, pazarlamanın günün koşullarına göre organize olmadan yapıldığı, girdi alımları ve ürün satışlarında önemli bir rol oynayacak kooperatifleşmenin olmadığı, işletmelerin özellikle teknik bilgi açısından ve ekonomik açıdan yetersiz oldukları belirlenmiştir.

Arıcılıkla uğraşanların ise yukarıda sayılan nedenlerden yetersiz kaldıkları ve arıcılık konusunda olumlu gelişmeler gösteremedikleri saptanmıştır.

Sonuç olarak arıcılık faaliyetinde bölge için gerekli eğitim ve yatırımların yapılmasıyla gelecekte hem bölge ekonomisine katkı hem de ülke kalkınmasına yarar sağlanabileceği ifade edilebilir. Bu konuda bölgedeki tarımla ilgili tüm kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

- ANONİM., 1995.** Türkiye İstatistik Yıllığı, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın No: 1720 Ankara.
- ANONİM., 1983-1995.** FAO, Production Yearbook, Rome.
- ANONİM., 1996 a.** Artova Tarım İlçe Müdürlüğü Kayıtları, Artova, Tokat.
- ANONİM., 1996 b.** Tokat Tarım İl Müdürlüğü Proje ve İstatistik Şubesi Kayıtları, Tokat.
- ÇADIRCI, Engin., 1996.** "Arıcılık Kredileri", Teknik Arıcılık, Sayı :51, Ankara.
- ÇELİK, Hacer, 1993.,** "Türkiye'de Arıcılığın Önemi, Yapısı ve Sorunları" Çiftçi ve Köy Dünyası, Sayı: 106, Ankara.
- FIRATLI, Çetin ve ark., 1995.** "Arıcılıkta ve İpekböcekçiliğinde Tüketim Projeksiyonları ve Üretim Hedefleri Türkiye Ziraat Mühendisleri Teknik Kongresi (9-13 Ocak 1995). T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları, No:26, Ankara.
- GENÇ, Ferat., 1996.** "Türkiye Arıcılığının Sorunları, Koloni Yönetim Yanlışlıkları ve Verimlilik Üzerine Etkileri", Teknik Arıcılık, Sayı: 53, Ankara.
- İNÇİ,Ahmet, 1991.** "1992'ye Girerken Türkiye Arıcılığının Sorunları," Teknik Arıcılık, Sayı: 32, Ankara.
- SÖNMEZ, Reşit., 1988.** "Arıcılığımızın Dünü ve Bugünü", Marmara Bölgesi Arıcılık Semineri Bildirileri Bursa.
- WILFRID, J.D., MASSEY,P.J., 1969.** Introduction To Statistical Analysis. Student Ed.Mc.Grow-Hill Book Company, Koçakosha.